

Г. К. Балан

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ФІЗИКО- ГЕОГРАФІЧНИХ ОБ'ЄКТІВ ЗЕМНОЇ
КУЛІ З ДИСЦИПЛІНИ "ГЕОГРАФІЯ"**

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ЕКОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Г. К. Балан
МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ФІЗИКО- ГЕОГРАФІЧНИХ ОБ'ЄКТІВ ЗЕМНОЇ
КУЛІ З ДИСЦИПЛІНИ "ГЕОГРАФІЯ"

для слухачів підготовчого відділення

Одеса 2015

Програма дисципліни "Геофізика" передбачає самостійну роботу слухачів по вивченню фізико-географічних елементів земної поверхні.

Самостійному вивченню підлягають не всі фізико-географічні об'єкти земної кулі, а лише основні, що запропоновані шкільною програмою.

Склад цих об'єктів визначений у переліку, окремо по кожному материку (континенту) і по Океанії.

У межах материка однорідні фізико - географічні об'єкти розташовані в такій послідовності: *північ - захід – південь - схід - північ*. Якщо включені в перелік об'єкти мають широтне або меридіональне розташування, вони приведені в послідовності відповідно зі сходу на захід або з півночі на південь.

Вивчення основних фізико - географічних об'єктів земної поверхні зводиться до знаходження їх на фізичній карті і запам'ятовуванню назви кожного об'єкта, даного в переліку. При цьому використовуються географічний атлас світу або крупномасштабні фізичні карти материків.

Якщо важко знайти на карті той або інший об'єкт необхідно користуватися географічним атласом світу, де в змісті розміщені відомості про місцезнаходження географічних найменувань в алфавітному порядку.

1 ПЕРЕЛІК ОСНОВНИХ ФІЗИКО-ГЕОГРАФІЧНИХ ОБ'ЄКТІВ ЗЕМНОЇ КУЛІ.

1.1 ЄВРОПА

Моря: Баренцево, Біле, Балтійське, Гренландське, Норвезьке. Північне, Ірландське, Середземне, Тірренське, Адріатичне, Іонічне, Егейське, Мармурове, Чорне, Азовське.

Затоки: Печорська губа, Двінська губа. Онезька губа, Кандалакська губа, Ботнічна, Фінська, Ризька, Біскайська.

Протоки: Маточкін Шар, Карські Ворота, Югорський Шар, Па-де-Кале, Ла-Манш, Гібралтарська, Дарданелли, Босфор, Керченська.

Острови: Земля Франца-Йосифа, Нова Земля, Вайгач, Колгуєв, Шпіцберген, Ісландія, Фарерські, Шотландські, Оркнейські, Ірландія, Великобританія, Балеарські, Корсика, Сардинія, Сицилія, Мальта, Крит.

Миси: Желанія, Канін Нос, Нордкін, Нордкап, Рока, Маррока.

Півострови: Канін, Кольський, Скандинавський, Ютландія, Піренейський, Апеннінський, Балканський, Пелопоннес, Кримський, Керченський.

Низовини: Поліська, Північно-Німецька, Північно-Французька, Средньо-Дунайська /Угорська/, Нижньо-Дунайська, Придніпровська, Азово - Причорноморська, Колхідська, Курінська, Прикаспійська, Прикубанська,

Височини: Тіманський Кряж, Північні Ували, Среднеруська, Валдайська, Центральний /Французький/ масив, Смоленсько-Московська, Волино-Подільська, Донецький кряж, Ставропольська, Приволжська.

Гори: Пай-Хой, Хібіни, Скандинавські, Піренеї, Рейнсько-Сланцеві, Альпи, Апенніни, Судети, Карпати, Родопи, Балкани, Кримські, Урал.

Вулкани: Гекла, Везувій, Етна, Стромболі, Санторін.

Ріки: Печора; Північна Двіна; Онега, Свір, Нева, Західна Двіна; Німан, Вісла, Одер, Ельба, Рейн, Темза, Сена, Луара, Гаронна, Рона, По; Дунай; Дністер, Південний Буг; Дніпро - праві притоки Березина, Прип'ять, Тетерев, Інгулець, ліві притоки - Сож, Десна, Сула, Псел, Ворс; Дон, Кубань, Терек, Кума; Волга, Урал.

Озера: Імандра, Онежське, Ладожське. Чудське, Женевське, Балатон, Ельтон, Баскунчак ,

Водосховища: Київське, Кременчуцьке, Канівське, Каховське, Дніпродзержинське, Цимлянське, Камське, Волгоградське.

1.2 АЗІЯ

Моря: Червоне, Аравійське, Андаманське, Південно-Китайське, Східно-Китайське, Жовте, Японське, Охотське, Берінгово, Чукотське, Східносибірське, Лаптевих, Карське.

Затоки: Перська, Аденська, Бенгальська, Сіамська, Анадирська, Бухта Тіксі.

Протоки: Баб-ель-Мандебська, Малаккська, Зондська, Лаперуза, Татарська, Берингова, Лаптева.

Острови: Родос, Кіпр, Мальдівські, Цейлон, Андаманські, Великі Зондські: Суматра, Ява, Калімантан; Малі Зондські, Філіппінські, Тайвань; Японські острови: Рюкю, Кюсю, Сікоку, Хонсю, Хоккайдо; Курильські, Сахалін, Командорські, Північна Земля.

Миси: Баба, Буру, Челюскін, Дежньова.

Півострови: Мангишлак, Мала Азія, Аравійський, Індостан, Індокитай, Малакка, Корея, Камчатка, Чукотський, Таймир, Ямал.

Низовини: Західно-Сибірська, Месопотамська, Індо-Гангська, Китайська, Нижньоамурська, Турфанська западина.

Плоскогір'я: Мало-Азіатське, Аравійське, Іранське, Декан, Тибет, Гобі, Средньо-Сибірське.

Гори: Великий Кавказ, Малий Кавказ, Ельбрус, Копетдаг, Гіндукуш, Памір, Каракорум, Гімалаї, Тянь-Шань, Алтай, Саяни, Яблуневий хребет, Сіхоте-Алінь, Верхоянський хребет, Хребет Черського,

Вулкани: Демавенд, Кракатау, Фудзіяма, Ключевська Сопка.

Ріки: Терек, Кура, Тигр, Євфрат, Інд, Ганг, Брахмапутра, Іраваді, Салуїн, Меконг, Янцзи, Хуанхе; Амур, Колима, Індигірка, Яна, Лена, Єнісей, Об, Чу, Сирдар'я, Амудар'я, Теджен, Мургаб.

Озера: Севан, Ван, Мертве море /озеро/, Лобнор, Таймир, Байкал, Балхаш, Іссик-Куль, Аральське, Каспійське.

Пустелі: Руб-Ель-Халі, Кизилкуми, Каракуми, Тар, Такла-Макан, Гобі.

Водосховища: Іркутське, Братське, Красноярське, Новосибірське, Зейське, Вілюйське.

Канали: Каракумський, Великий Ферганський, Суецький.

1.3 АФРИКА

Моря: Середземне, Червоне.

Затоки: Гвінейська, Аденська.

Протоки: Гібралтарський, Мозамбікський.

Острови: Азорські, Мадейра, Канарські, Зеленого Мису, Святої Олени, Трістан-да-Кунья, Мадагаскар, Сейшельські, Сокотра.

Миси: Рас -Енгела, Альмаді, Доброї Надії, Голковий, Рас -Хафун.

Півострови: Сомалі.

Гори: Атлас, Тібесті, Драконові, Ефіопське нагір'я.

Вулкани: Камерун, Кенія, Кіліманджаро.

Річки: Сенегал, Нігер, Конго, Оранжева, Лімпопо, Замбезі, Ніл - притоки Білий та Голубий Ніл.

Озера: Чад, Тана, Вікторія, Танганьїка, Ньяса.

Пустелі: Нубійська, Аравійська, Лівійська, Сахара, Наміб, Калахарі.

1.4. АВСТРАЛІЯ

Моря: Тиморське, Тасманово, Коралове.

Затоки: Карпентарія, Велика Австралійська.

Протоки: Торресова, Басова.

Острови: Тасманія, Нова Зеландія.

Миси: Йорк, Стіп-Пойнт, Південний, Байрон.

Півострови: Кейп-Йорк.

Низовини: Південно - Австралійська.

Плоскогір'я: Західно-Австралійське.

Гори: Великий Вододільний хребет, Австралійські Альпи.

Ріки: Куперс-Крік, Муррей - притока Дарлінг,

Озера: Ейр.

Пустелі: Велика Піщана Пустеля, Велика Пустеля Вікторія.

1.5 ПІВНІЧНА АМЕРИКА

Моря: Берінгово, Карибське, Баффіна, Бофорта.

Протоки: Берінгова, Гудзонова, Девісова.

Затоки: Каліфорнійська, Мексиканська, Св. Лаврентія, Гудзонова.

Острови: Арктичний архіпелаг, Св. Лаврентія, Алеутські, Великі Антильські: Куба, Ямайка, Гаїті, Пуерто-Ріко; Малі Антильські, Багамські, Бермудські, Ньюфаундленд, Баффінова Земля, Гренландія.

Півострови: Аляска, Каліфорнія, Юкатан, Флорида, Нова Шотландія, Лабрадор.

Низовини: Гудзонової затоки, Миссісіпська, Приатлантична, Примексиканська, Юкатан.

Миси: Барроу, Принца Уельського, Мар'ято, Сент-Чарльз.

Плоскогір'я: Колумбійське, Великий Басейн, Колорадо, Мексиканське.

Гори: Кордильєри, Береговий хребет Каскадні, С'єрра-Невада, Скелясті, Аппалачі.

Вулкани: Орісаба, Попокатепетль, Мон-Пеле (о. Мартініка).

Ріки: Маккензі, Юкон, Колумбія, Колорадо, Міссісіпі, Міссурі, Св. Лаврентія.

Озера: Велике Ведмеже, Велике Невольниче, Вінніпег, Велике Солоне, Нікарагуа, Верхнє, Мічиган. Гурон, Ері, Онтаріо.

Пустелі: Великий Басейн, Мексиканська.

Канали: Панамський.

1.6 ПІВДЕННА АМЕРИКА

Моря: Карибське.

Затоки: Венесуельська, Маракайбо, Ла-Плата.

Протоки: Магелланова.

Острови: Галапагос, Вогняна Земля, Фолклендські.

Миси: Галлінас, Паріньяс, Горн, Кабу-Бранку.

Низовини: Орінокська, Амазонська, Ла - Платська.

Плоскогір'я: Гвіанське, Бразильське.

Гори: Анди.

Вулкани: Котопахі, Чімборасо.

Ріки: Оріноко, Сан-Франциско, Амазонка - права притока Мадейра, ліва притока - Ріу-Негру; Парана - притоки Парагвай і Уругвай.

Озера: Тітікака.

Пустелі: Атакама.

1.7 ОКЕАНІЯ

Меланезія: Нова Гвінея, Соломонові о-ви, Нові Гебріди, Нова Каледонія, Фіджі.

Мікронезія: Маріанські о-ви, Каролінські о-ви, Маршаллові о-ви.

Полінезія: Гавайські, о-ви Лайн (Центральні Полінезійські Споради), Самоа, Туамоту.

1.8 ТЕЧІЇ ТА ЗАПАДИНИ

Атлантичний океан: Гольфстрім /Північноатлантична/, Гренландська, Лабрадорська, Гвінейська, Північно-Пасатна, Південно-Пасатна, Бразильська, Канарська.

Западини: Пуерто-Ріко /-8742 м/.

Тихий океан: Аляскінська, Камчатська, Куро-Сіво, Північно-Пасатна, Південно-Пасатна, Східно-Австралійська, Перуанська, Каліфорнійська.

Западини: Маріанська /-11022 м/, Курило-Камчатська /-9783м/, Тонга /-10882/, Філіппінська /-10365м/, Японська /-9810м/.

2 ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ ПРО ЗЕМЛЮ

Середня відстань від Землі до Сонця	149597870 км
Середня відстань від Землі до Місяця	384400 км
Час повного оберту Землі навколо своєї осі (зоряна доба)	23 год. 56 хв 4,09 сек.
Період обертання Землі навколо Сонця (тропічний рік)	365,25 дб
Середня швидкість руху Землі по орбіті	29,76 км/с

2.1 Розміри земного еліпсоїда (по Ф. Н. Красовському)

Велика піввісь (екваторіальний радіус), a	6 378,2 км
Мала піввісь (полярний радіус), b	6 356,9 км
Стиснення $a = \frac{a-b}{a}$	1 : 298,3
Середній радіус Землі, прийнятої за кулю	6371,2 км
Довжина меридіана	40008,6 км
Довжина екватора	40075,7 км
Довжина дуги 1° меридіана на широті 0°	110,6 км
Довжина дуги 1° меридіана на широті 45°	111,1 км
Довжина дуги 1° меридіана на широті 90°	111,7 км
Поверхня Землі	510100000 кв. км
Середня висота суші над рівнем океану	875 м
Середня глибина світового океану	3800 м
Найбільша висота суші над рівнем океану (Джомолунгма)	8 848 м
Найбільша глибина Світового океану (Маріанський жолоб)	11022 м
Найбільша температура повітря спостерігалася:	
у районі Триполі (Північна Африка)	58°
у долині Смерті (США, Каліфорнія)	$56^{\circ},7$
Сама низька температура повітря спостерігалася:	
в Антарктиді на станції "Восход"	$-88^{\circ},3$
у районі Оймякона	-71°
Найменша середньорічна кількість опадів випадає в районах:	
Дахла (Єгипет)	1 мм
Икіке (Чілі)	3 мм
Найбільша середньорічна кількість опадів випадає в районах:	
Черапунджі (Індія)	10854 мм
Дебунджа (Камерун)	9 655 мм

2.2 Розподіл суші і води на земній кулі

Поверхня земної кулі	Північна півкуля		Південна півкуля		Земля в цілому	
	В МЛН. КВ. КМ.	В %	В МЛН. КВ. КМ.	В %	В МЛН. КВ. КМ.	В %
Суша	100	39	49	19	149	29
Вода	155	61	206	81	361	71
Всього	255	100	255	100	510	100

Океани

Н а з в а	Площа, <i>тис. кв. км</i>	Найбільша глибина, <i>м</i>
Тихий	178684	11022
Атлантичний	91655	8742
Індійський	76174	7209
Пн. Льодовитий	14699	5527

Моря

Н а з в а	Площа, <i>тис. кв. км</i>	Найбільша глибина, <i>м</i>
<i>Тихий океан</i>		
Банда	714	7440
Берінгове	2315	4097
Східно - Китайське	836	2719
Жовте	416	106
Коралове	4068	9174
Охотське	1603	3521
Сулавесі	453	5914
Сулу	335	5576
Тасманове	3336	5466

Фіджі	3177	7633
Філіппінське	5726	10265
Південно - Китайське	3537	5560
Японське	1062	3699
<i>Атлантичний океан</i>		
Адріатичне	139	1230
Азовське	39	13
Балтійське	419	470
Карибське	2777	7090
Мармурове	12	1389
Північне	565	725
Середземне	2505	5121
Чорне	422	2210
Егейське	192	2529
<i>Індійський океан</i>		
Андаманське	605	4507
Аравійське	4592	5803
Арафурське	1017	3680
Червоне	460	3039
Тіморське	432	3310
<i>Північний льодовитий океан</i>		
Баренцево	1414	600
Баффіна	511	2414
Біле	350	87
Бофорта	495	3749
Східносибірське	889	358
Гренландське	1181	5527
Карське	600	885
Лаптевих	663	3385
Норвезьке	1383	3970
Чукотське	587	1256

Глибоководні улоговини - жолоби

Н а з в а	Найбільша глибина, м
<i>Тихий океан</i>	
Алеутський	7822
Ідеу - Бонінський	9810
Кермадек	10047
Курило - Камчатський	9717
Маріанський	11022
Завдай	7790
Перуанський	6601
Тонга	10882
Філіппінський	10265
Центральноамериканський	6489
Чілійський	8069
<i>Атлантичний океан</i>	
Кайман	7090
Пуерто - Ріко	8742
Романш	7856
Південно - Сандвічев	8264
<i>Індійський океан</i>	
Зондський	7209
<i>Північний льодовитий океан</i>	
"Літке"	5449

Протоки

Н а з в а	Найменша ширина, км	Найбільша глибина, м
Баб-ель-Мандебська	26	323
Басова	224	97
Берінгова	86	70
Великий Бельт	11	58

Босфор	0,7	80
Гібралтарська	14	1181
Гудзонова	115	600
Дарданелли	1.3	106
Зондська	22	1080
Карські Ворота	45	119
Каттегат	60	124
Корейська	180	230
Ла-Манш(Англійський канал)	32	172
Лаперуза	43	118
Магелланова	3,3	1170
Малаккська	40	151
Малий Бельт	0.6	35
Мессінська	3,5	1240
Мозамбікська	400	3520
Ормузьська	56	219
Отранто	75	1247
Па-де-Кале (Дуврська)	29	64
Сінгапурська	4,6	157
Скагеррак	110	809
Тайванська	130	1680
Татарська	46	230
Торресова	170	22
Флоридська	80	2084
Цугару (Сангарська)	18	521
Ересунн (Зунд)	3,4	38

2.3 ЄВРОПА

Площа (включаючи острови).....	10507000 кв. км
Площа островів	730000 кв. км
Довжина берегової лінії	38000 км
Середня висота над рівнем моря	300 м
Найбільша висота над рівнем моря (г. Ельбрус)	5642 м
Найменша висота від рівня моря (рівень Каспійського моря).....	-28 м

Найпівнічніша точка материка - мис Норд кін... ..71⁰08' пн. ш. 27⁰ 42' сх. д.
 Найпівденніша точка материка - мис Маррокі36⁰ 00' пн. ш. 5⁰ 37' зх. д.
 Найзахідніша точка материка мис Рокка..... 38⁰ 47' пн. ш. 9⁰ 34' зх. д.

Річки

Назва	Довжина, <i>км</i>	Площа басейну, <i>тис. кв. км</i>
Волга	3531	1360
Дунай	2857	817
Урал	2428	237
Дніпро	2200	504
Дон	1870	422
Печора	1 809	322
Рейн	1320	224
Пн. Двіна (з Сухоною)	1302	357
Ельба (Лаба)	1 165	144
Вісла	1068	194
Зах. Двіна (Даугава)	1020	88
Луара	1020	120
Тахо (Тежу)	1007	81
Німан	937	98
Маас	925	49
Одра (Одер)	912	119
Ебро	910	84
Рона	812	98
Сена	776	79
По	652	75
Темза	334	15

Озера

Назва	Площа, <i>кв. км</i>	Найбільша глибина, <i>м</i>
Каспійське море	371000	1025
Ладозьке	17700	215
Онезьке	9720	100
Венерн	5585	100

Чудське з Псковським	3550	15
Веттерн	1912	120
Сайма	1 800	58
Меларен	1 140	60
Інарі	1050	60
Балатон	596	11
Женевське	582	310
Боденське	538	252
Гарда	370	346
Скадарське	356	12
Преспа	285	54

Острови

Назва	Площа, кв. км	Назва	Площа, кв. км
Великобританія	230000	Колгуєв	5250
Ісландія	103000	Балеарські о-ви	5000
Ірландія	84000	Евбея	3770
Нова Земля, о-ви	82600	Мальорка	3410
Шпіцберген, арх.	62000	Вайгач	3383
Сіцілія	26700	Готланд	2960
Сардінія	24100	Сааремаа	2714
Земля Франца-Йосифа, арх.	16100	Еланд	1348
Корсіка	8720	Керкіра	592
Кріт	8300	Борнхольм	588
Зеландія	7016	Мальта	246

Вершини

Назва	Гірська система, країна	Висота над рівнем моря, м
Ельбрус	Великий Кавказ	5642
Казбек	Великий Кавказ	5033
Монблан	Західні Альпи	4807
Монте - Роза	Західні Альпи	4634

Фінстерархорн	Західні Альпи	4274
Гросглокнер	Східні Альпи	3797
Муласен	Сьєрра-Невада	3478
пік Ането	Піренеї	3404
Мусала	Болгарія	2925
Олімп	Греція	2917
Корно	Апенніни	2914
Герлаховські-Штіт	Західні Карпати	2655
Молдовяну	Південні Карпати	2543
Гальхепігген	Скандинавські гори	2470
Ботєв	Стара-Планіна	2376

Вулкани

Назва	Гірська система, острови	Висота над рівнем моря, м
Етна	о. Сіцілія	3340
Хваннадальсхіукюр	о. Ісландія.	2119
Гекла	о. Ісландія	1491
Везувій	Апенніни	1277
Стромболі	Ліпарські о-ви	926
Вулькано	Ліпарські о-ви	499

2.4 АЗІЯ

Площа (включаючи острови).....	44363000 кв. км
Площа островів.....	2000000 кв. км
Довжина берегової лінії.....	62000 км
Середня висота над рівнем моря.....	950 м
Найбільша висота над рівнем моря (г. Джомолунгма).....	8848 м
Найменша висота від рівня моря (рівень Мертвого моря).....	-395 м
Найпівнічніша точка материка - мис Челюскін..	77 ⁰ 43' пн. ш. 104 ⁰ 18' сх. д.
Найпівденніша точка материка - мис Піай.....	1 ⁰ 16' пн. ш. 103 ⁰ 30' сх. д.
Найсхідніша точка материка - мис Дежньова....	66 ⁰ 05 ' пн. ш. 169 ⁰ 40' зд. д.
Найзахідніша точка материка - мис Баба.....	39 ⁰ 29 ' пн. ш. 26 ⁰ 10' сх. д.

Річки

Назва	Довжина, <i>км</i>	Площа басейну, <i>тис. кв. км</i>
Янцзи	6300	1808
Хуанхе	4670	745
Меконг	4500	810
Амур (з Аргунню)	4444	1855
Лена	4400	2490
Єнісей (з Бій-Хемом)	4092	2580
Об	3650	2990
Інд	3180	980
Євфрат (з Муратом)	3065	673
Сирдар'я (з Нарином)	3019	219
Брахмапутра	2900	935
Салуїн	2820	325
Ганг	2700	1 120
Амудар'я (з Пянджем)	2540	309
Іраваді	2150	430
Сіцзян	2130	437
Колима	2129	647
Тарім (з Яркендом і Аксу)	2030	952
Тигр	1950	375

Озера

Назва	Площа, <i>кв. км</i>	Найбільша глибина, <i>м</i>
Аральське море	64000	67
Байкал	31500	1620
Балхаш	18300	26
Іссик-Куль	6280	702
Дунтинху	6000	10
Урмия	5800	16
Кукунор (Цинхай)	4200	38
Ван	3760	145
Поянху	2771	20
Хубсугул	2620	238
Газ	2500	2
Тайху	2210	-

Намцо	2000	-
Мертве море	1050	356

Острови

Назва	Площа, кв. км	Назва	Площа, кв. км
Калімантан	735700	Тімор	33615
Суматра	435000	Сікоку	18760
Хонсю	223400	Сіркама	18200
Сулавесі	179416	Хальмахера	1799
Ява	126500	Курильські о-ви	15600
Лусон	105600	Сумба	15500
Мінданао	95600	Флорес	15175
Хокайдо	77700	Палаван	11800
Сахалін	76400	Банка	11600
Шрі-Ланка	65596	Сумба	11200
Кюсю	42600	Кіпр	9251
Новосибірські острови	38400	Врангеля	7270
Північна Земля, арх.	37560	Карагінський	2120
Тайвань	35948	Вел. Шантар	2000
Хайнань	33700	Окінава	1254

Вершини

Назва	Гірська система	Висота над рівнем моря, м
Джомолунгма (Еверест)	Гімалаї	8848
Чогори	Каракорум	8611
Дхаулагірі	Гімалаї	8221
Нангапарбат	Гімалаї	8126
Улугмузтаг	Кунь - Лунь	7723
Тірічмір	Гіндукуш	7690
Гунгашань	хр. Дасюешань	7590
Кулагангірі	Гімалаї	7554
пік Комунізму	Памір	7495
пік Перемоги	Тянь-Шань	7439
Ньенчен-Тангла	хр. Ньенчен-Тангла	7090
Басудан-Ула	хр. Тангла	6096
Великий Арарат	Вірменське нагір'я	5165

Зердкух	Загрос	4548
Белуха	Алтай	4506
Качкар	Понтійські гори	3937
Демірказик	хр. Тавр	3726

Вулкани

Назва	Гірська система, територія	Висота над рівнем моря, м
Демавенд	Ельбурс	5604
Ключевська Сопка	п-ов Камчатка	4750
Керінчі	о. Суматра	3805
Фудзіяма	о. Хонсю	3776
Семеру	о. Ява	3676
Сламет	о. Ява	3428
Раунг	о. Ява	3332
Апо	о. Мінданао	2954
Асо	о. Кюсю	1 592
Кракатау	Зондська протока	813

2.5 АФРИКА

Площа (включаючи острови).....	30319000 кв. км
Площа островів.....	1100000 кв. км
Довжина берегової лінії.....	30500 км
Середня висота над рівнем моря.....	750 м
Найбільша висота над рівнем моря (влк. Кіліманджаро).....	5895 м
Найменша висота від рівня моря (рівень оз. Ассаль)	-153 м
Найпівнічніша точка материка - мис Ель-Аб`яд.....	37°20 ' пн. ш. 9° 51 сх. д.
Найпівденніша точка материка - мис Голковий.....	34°52' пд.ш.19°59'сх. д.
Найзахідніша точка материка -мис Альмаді.....	14° 45' пн. ш. 17° 32' зх.д.
Найсхідніша точка материка -мис Рас-Хафун.....	10° 26'пн. ш. 51° 23' сх. д.

Річки

Назва	Довжина, км	Площа басейну, тис. кв. км
Ніл (з Кагерою)	6671	2870
Конго (Каїр)	4370	3820
Нігер	4160	2092
Замбезі	2660	1330
Оранжева	1860	1036
Окаванго (Кубанго)	1800	785
Лімпопо	1600	440
Вольта	1600	394
Сенегал	1430	441
Шарі	1400	880
Руфіджі	1400	178
Рувума	800	145

Озера

Назва	Площа, кв. км	Найбільша глибина, м
Вікторія	69000	80
Танганьіка	34000	1435
Ньяса	30800	706
Чад	16600	12
Рудольф	8500	73
Мобуту-Сесе-Секо	5300	57
Мверу	5100	9-15
Бакгвеулу	4920	5
Тана	3100-3600	70
Ківу	2370	496

Острови

Назва	Площа, км
Мадагаскар	587000
Канарські о-ви	7270
Зеленого Мису, о-ви	4033
Сокотра	3580
Реюньон	2510

Азорські о-ви	2390
Коморські о-ви	2171
Біоко	2017
Маврикій	1865
Занзібар	1658
Пемба	984
Сан-Томе	836
Мадейра, о-ви	797
Сейшельські	405
Прінсіпі	128
Св. Олени	122
Родрігес	111
Вознесіння	88

Вершини

Назва	Гірська система, країна, територія	Висота над рівнем моря, м
Кенія	Кенія	5199
Пік Маргерита	Заір-Уганда	5109
Рас-Дашен	Ефіопське нагір'я	4623
Тубкаль	Високий Атлас	4165
Табана-Нтленьяна	Драконові гори	3482
Эмі - Кусі	нагір'я Тібесті	3415
Марра	Судан	3088
Пітон – де- Неж	о. Реюньон	3069
Тахат	нагір'я Ахаггар	3003
Марумукутру	о. Мадагаскар	2876
Брандберх	Намібія	2601
Шелія	Сахарський Атлас	2328
Лалла-Хедіджа	Тель - Атлас	2308

Вулкани

Назва	Гірська система, країна, територія	Висота над рівнем моря, м
Кіліманджаро	Танзанія	5895
Меру	Танзанія	4567
Карісімбі	гори Вірунга	4507
Камерун	Камерун	4070

Тейде	о. Тенеріфе	3718
Фогу	о. Фогу	2829
Телекі	Кенія	646

2.6 ПІВНІЧНА АМЕРИКА

Площа (включаючи острови).....24247000 кв. км
Площа островів..... 3890000 кв. км
Довжина берегової лінії.....60000 км
Середня висота над рівнем моря..... 720 м
Найбільша висота над рівнем моря (г. Мак-Кінлі).....6193 м
Найменша висота над рівнем моря (долина Смерті)..... - 85 м
Сама північна точка материка - мис Мерч'ісон 71°50' пн. ш. 94° 45' зх.д.
Сама південна точка материка - мис Мар'ято.....7° 12' пн.ш. 80° 52' зх.д.
Сама східна точка материка - мис Сент - Чарльз....52° 24' пн. ш. 55° 40' зх.д.
Сама західна точка материка - мис Принца Уельського.....65°35' пн. ш.
168 00' зх.д.

Річки

Назва	Довжина, км	Площа басейну, тис. кв. км
Міссісіпі (з Міссурі)	5971	3268
Макензі (з Атабаскою)	5472	1800
Св. Лаврентія	3057	1269
Ріо-Гранде (Ріо-Браво-дель-Норте)	3033	570
Юкон	2897	855
Нельсон	2574	1070
Колорадо	2333	635
Колумбія	1953	669
Черчілл	1609	281

Озера

Назва	Площа, кв. км	Найбільша глибина, м
Верхнє	84130	393
Гурон	59700	208
Мічіган	58100	281

Вел. Ведмеже	31329	137
Вел. Невільниче	28570	614
Ері	25667	64
Вінніпег	24390	18
Онтаріо	19554	236
Нікарагуа	8430	70
Атабаска	7936	60
Оленяче	6651	-
Вінніпегосіс	5374	12
Манітоба	4646	28
Вел.. Солоне	4144	14

Острови

Назва	Площа, кв. км	Назва	Площа, кв. км
Гренландія	2176000	Ванкувер	32100
Баффінова Земля	512000	Сомерсет	24300
Вікторія	213800	Алеутські о-ви	17666
Елсмір	202700	Прінс-Патрік	15800
Ньюфаундленд	111 000	Багамські о-ви	11 400
Куба	105007	Ямайка	11 100
Гаїті	77200	Кейп-Бретон	10300
Банке	69900	Королеви Шарлоти, о-ви	10282
Девон	56400	Кадьяк	9515
Саутгемптон	44 149	Пуерто - Ріко	8900
Мелвілл	42 100	Антікості	7880
Олександра, арх.	36800	Св. Лаврентія	4900
Аксель-Хейберг	34400	Гваделупа	1 779
Принца Уельського	33338	Мартініка	1100

Вершини

Назва	Гірська система, територія	Висота над рівнем моря, м
Мак-Кінлі	Аляскінський хр.	6193
Логан	Аляска	6050
Св. Іллі	Аляска	5488
Уїтні	Сьєрра-Невада	4418
Елберт	Скелясті гори	4399

Пенья Невада	Східна Сьєрра-Мадре	4054
Уоддінгтон	Береговий хребет	4042
Робсон	Скелясті гори	3954
Чоррерас	Зах. Сьєрра-Мадре	3 150
Майклсон	хр. Брукс	2816
Мітчелл	Аппалачі	2037

Вулкани

Назва	Гірська система, країна, територія	Висота над рівнем моря, м
Орісаба	Мексіка	5700
Попокатепетль	Мексіка	5452
Сан форд	Аляска	4939
Рейнір	Каскадні гори	4392
Шаста	Каскадні гори	4317
Тахумулько	Гватемала	4217
Ірасу	Коста - Ріка	3432
Худ	Каскадні гори	3427
Лассен-Пік	Сьєрра - Невада	3 187
Іліамна	Аляска	3075
Шішалдіна	о. Унімак	2860
Катмай	Аляска	2047

2.7. ПІВДЕННА АМЕРИКА

Площа (включаючи острови)17834000 кв. км
Площа островів150000 кв. км
Довжина берегової лінії біля 26000 км
Середня висота над рівнем моря580 м
Найбільша висота над рівнем моря (г. Аконкагуа)6960 м
Найменша висота від рівня моря (п-ів Вальдес) - 40 м
Сама північна точка материка - мис Гальїнас 12⁰ 25' пн. ш. 71⁰ 35' зх.д.
Сама південна точка материка -мис Фроуерд 53⁰ 54' пд.ш. 71⁰18' зх.д.
Сама східна точка материка -мис Кабу-Бранку 7⁰ 09' пд.ш. 34⁰46' зх. д.
Сама західна точка материка -мис Паріньяс 4⁰ 45' пд.ш. 81⁰20' зх. д.

Річки

Назва	Довжина, км	Площа басейну, тис. кв. км
Амазонка (з Мараньйоном)	6437	7 180
Амазонка (з Укаялі)	6280	6915
Ла-Плата (з Параною)	4700	3100
Сан-Франціску	2896	600
Токантінс	2850	770
Оріноко	2740	1 000
Уругвай	1 609	306
Магдалена	1550	260

Острови

Назва	Площа, кв. км
Вогняна Земля	48000
Фолклендські (Мальвінські) о-ви	11 960
Чілоє	8400
Галапагос, о-ви	7430
Тринідад	4820
Кюрасао	447
Тобаго	300

Озера

Назва	Площа, кв. км	Найбільша глибина, м
Маракайбо	13300	250
Тітікака	8300	304
Поопо	2530	3

Вершини

Назва	Гірська система, країна	Висота над рівнем моря, м
Аконкагуа	Аргентина	6960
Ільїмані	Болівія	6882
Охос-дель-Саладо	Аргентина-Чілі	6880
Тупунгато	Аргентина-Чілі	6800
Уаскаран	Перу	6768
Ільямпу	Болівія	6485
Коропуна	Перу	6425
Чімборасо	Еквадор	6267
Крістобаль-Колон	Колумбія	5800
пік Болівар	Венесуела	5007
Сан-Валентин	Чілі	4058

Бандейра	Бразилія	2890
Рорайма	Гвіанське плоскогір'я	2810
Агульяс-Неграс	Бразилія	2787

Вулкани

Назва	Країна	Висота над рівнем моря, м
Льюльяйльяко	Чілі-Аргентина	6723
Сан-Педро	Чілі	6 154
Чачани	Перу	6075
Котопахі	Еквадор	5 896
Руїс	Колумбія	5400
Осорно	Чілі	2660

2.8 АВСТРАЛІЯ ТА ОКЕАНІЯ

Площа Австралії та Океанії.....8511000 кв. км
Площа материка Австралії..... 7687000 кв. км
Довжина берегової лінії Австралії.....19700 км
Середня висота над рівнем моря..... 350 м
Найбільша висота над рівнем моря (г. Косцюшко)..... 2230 м
Найменша висота від рівня моря (рівень оз. Ейр)..... -12 м
Сама північна точка материка - мис Йорк.....10°41' пд. ш. 142°32' сх. д.
Сама південна точка материка - мис Південно - Східний..... ..39° 11' пд. ш
146° 25' сх. д.
Сама східна точка материка - мис Байрон.....28° 38' пд. ш. 153° 39' сх. д.
Сама західна точка материка - мис Стіп-Пойнт.. .26° 09' пд. ш. 113°05' сх. д.

Річки

Назва	Довжина, км	Площа басейну, тис. кв. км
Муррей (з Дарлінгом)	3750	1160

Озера

Назва	Площа, кв. км
Ейр	до 15000
Торенс	до 5 700

Острови

Назва	Площа, кв. км	Назва	Площа, кв. км
Нова Гвінея	829300	Самоа, о-ви	3000
Нова Зеландія, о-ви	265300	Каролінські о-ви	1320
Тасманія	68400	Таїті	1040
Соломонові о-ви	40400	Туамоту о-ви	810
Нова Британія	36600	Тонга о-ви	699
Фіджі о-ви	18200	Маріанські о-ви	600
Гавайські о-ви	16700	Гуам	534
Нова Каледонія	16700	Кука о-ви	240
Нові Гебріди о-ви	14800	Маршаллові о-ви	181
Бугенвіль	10000	Науру	21
Нова Ірландія	8650	Уейк	8

Вершини

Назва	Гірська система, країна, територія	Висота над рівнем моря, м
Джая	о. Нова Гвінея	5029
Кука	Нова Зеландія	3756
Косцюшко	Австралійські Альпи	2230
Паньє	о. Нова Каледонія	1 628
Бартл-Фрір	Вел. Вододільний хр.	1 611
Легг - Пік	о. Тасманія	1 573

Вулкани

Назва	Країна, територія	Висота над рівнем моря, м
Мауна-Лоа	о-ви Гавайські	4 170
Руапеху	Нова Зеландія	2796
Улавун	о. Нова Британія	2300

2.9 АНТАРКТИДА

Площа (включаючи острова і шельфові льодовики).....	14100000 кв. км
Площа островів.....	22000 кв. км
Площа шельфових льодовиків.....	1582000 кв. км
Довжина берегової лінії.....	30000 км
Середня висота Антарктиди з шельфовими льодовиками над рівнем моря.....	2040 м
Найбільша висота над рівнем моря (масив Вінсон).....	5140 м
Сама північна точка материка (Антарктичний п-ов).....	63 ⁰ 13' пн.ш.

ОСТРОВИ

Назва	Площа, кв. км	Назва	Площа, кв. км
Південна Георгія	4770	Південні Оркнейські о-ви	1230
Південні Шетландські о - ви	2300	Південні Сандвічеві о-ви	371

ВЕРШИНИ

Назва	Гірська система, територія	Висота над рівнем моря, м
масив Вінсон	Земля Елсуерта	5 140
Джексон	Антарктичний п-ов	4191
Мінто	Земля Вікторії	4163
Мензіс	гори Принс - Чарльз	3 355

2.10. ВОДОСПАДИ СВІТУ

Назва	Місцезнаходження	Висота падіння, м
-------	------------------	-------------------

Євразія

Бьюльвефосс	річка Бьюльвефосс, Норвегія	886
Утігард	Норвегія	610
Кілі	Норвегія	561
Гаварні	річка Гав-де-По, Центральні Піренеї,	422

	Франція	
Крімль	річка Крімлер-Ахе, Австрія	380
Серіо	річка Серіо (басейн По), Італія	315
Гісбах	річка Гісбах, Швейцарія	300
Ілля Муромец	острів Ітуруп, Росія	141

Африка

Тугела	річка Тугела, ЮАР	933
Каламбо	річка Каламбо	427
Ауграбіс	річка Оранжева, ЮАР	146
Вікторія	річка Замбезі	120

Північна Америка

Йосемітський	річка Мерсед, Йосемітська долина, США	727,5
Ріббон	річка Мерсед, Йосемітська долина, США	484
Аппер-Йосеміте	річка Йосеміте, Йосемітська долина, США	435
Такакко	річка Йохо, Канада	366
Сілвер-Странд	річка Мерсед, Йосемітська долина, США	351
Ніагарський	річка Ніагара, межа США і Канади	51

Південна Америка

Анхель	притока річки Чурун (система річки Оріноко), Гвіанське нагір'я, Венесуела	1054
Кукенан	річка Кукенан (притока річки Оріноко); Венесуела	610
Рорайма	річка Потаро, Гайана	457
Кайєтур	річка Потаро, Гайана	225
Такандама	річка Богота, Колумбія	137
Ігуасу	річка Ігуасу, Бразилія	72

Австралія і Океанія

Сатерленд	річка Артур, Нова Зеландія (острів Південний)	580
Уолломомбі	річка Мак-Лей, Австралійський союз	519

Примітка. Вище приведені водоспади, висота падіння яких 300 і більш, а також деякі найбільш широкі водоспади.

2.11. НАЙБІЛЬШІ ПУСТЕЛІ СВІТУ

Назва	Місцезнаходження	Термічний тип	Переважаючий тип по літологічному характеру відкладень
Каракуми	Середня Азія (Туркменістан)	Помірний	Піщаний, ділянки глинистого
Кизилкум	Середня Азія (Узбекистан і Казахстан)	Помірний	Піщаний, ділянки глинистого і кам'янистого
Устюрт і Мангишлак	Казахстан	Помірний	Гіпсовий, кам'янистий
Алашань	Центральна Азія (Китай)	Помірний	Піщаний і кам'янистий
Заалтайська Гобі	Центральна Азія (МНР, Китай)	Помірний	Кам'янистий, піщаний
Такла-Макан	Центральна Азія (Китай)	Помірний, перехідний до субтропічного	Піщаний
Дешті-Маркох	Іранське нагір'я (Афганістан)	Субтропічний	Щебнистий і кам'янистий, ділянки піщаного і глинистого
Деште-Лут	Іранське нагір'я (Іран)	Субтропічний	Глинистий і щебнистий
Деште-Кевір	Іранське нагір'я (Іран)	Субтропічний	Глинистий і піщаний
Регістан	Іранське нагір'я (Афганістан)	Субтропічний	Піщаний
Великий Нефуд	Аравійський п-ов (Саудівська Аравія)	Тропічний	Піщаний і кам'янистий
Малий Нефуд	Аравійський п-ов (Саудівська Аравія)	Тропічний	Піщаний
Руб-ель-Халі	Аравійський п-ов (Оман, Саудівська Аравія)	Тропічний	"
Сірійська	Передня Азія і Аравійський п-ов (Сірія, Ірак, Йорданія, Саудівська Аравія)	Субтропічний	"

Тар (Тхар)	Південна Азія (Індія Пакистан)	Тропічний	"
Сахара	Північна Африка (Марокко, Алжир, Лівія, Мавританія, Нігер, Чад, Малі, Єгипет, Туніс, Судан)	"	Щебнистий, кам'янистий, піщаний і глинистий
Лівійська	Північна Африка (Лівія, Єгипет, Судан)	"	Піщаний, щебнистий
Нубійська	Північна Африка (Судан)	"	Кам'янистий і щебнистий, міцями піщаний
Аравійська	Північна Африка (Єгипет)	"	Кам'янистий
Наміб	Південна Африка (Намібія)	"	На півночі - піщаний, на півдні - кам'янистий
Карру	Південна Африка (ЮАР)	Тропічний	Кам'янистий
Мохаве	Північна Америка (США)	Субтропічний	Кам'янистий і глинистий
Сонора	Північна Америка (Мексика)	Тропічний	Кам'янистий
Атакама	Південна Америка (Чилі)	"	Піщаний і кам'янистий
Велика піщана	Австралія	"	Піщаний з ділянками кам'янистого і глинистого
Велика пустеля Вікторія	Австралія	"	Піщаний
Сімпсона	Австралія	"	На півночі - щебнистий, в центрі - піщаний, на півдні - глинистий

ЗМІСТ

1. ПЕРЕЛІК ОСНОВНИХ ФІЗИКО-ГЕОГРАФІЧНИХ ОБ'ЄКТІВ ЗЕМНОЇ КУЛІ.....	
1.1. Європа.....	
1.2. Азія.....	
1.3. Африка.....	
1.4. Австралія.....	
1.5. Північна Америка.....	
1.6. Південна Америка.....	
1.7. Океанія.....	
1.8. Течії та западини.....	
2. ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ ПРО ЗЕМЛЮ.....	
2.1. Розміри земного еліпсоїда.....	
2.2. Розподіл суші і води на земній кулі.....	
2.3. Європа.....	
2.4. Азія.....	
2.5. Африка.....	
2.6. Північна Америка.....	
2.7. Південна Америка.....	
2.8. Австралія та Океанія.....	
2.9. Антарктида.....	
2.10. Водоспади світу.....	
2.11. Найбільші пустелі миру.....	
Література.....	

ЛІТЕРАТУРА

1. Багров М.В., Боков В.О., Черваньов І.Г. Землезнавство. - К.: Либідь, 2000.
2. Балан А.К., Селезньова Л.В., Борик С.А. Земля її будова та рельєф. Навчальний посібник до практичних занять. - Одеса, 2000.
3. Бондарчук В. Г. Геологія для всіх. - К.: Рад. шк., 2000.
4. Горбачев А.М. Общая геология. - М.: Высшая шк., 1973.
5. Иванова М.Ф. Общая геология.- М.: Высш. шк., 1969.
6. Ивахненко Н.Ф., Корабельников В.А. Живое прошлое Земли. - М.: Просвещение, 1987.
7. Каляев Г.И. Материки и океаны – К.: Наук. Думка, 1988.
8. Мильков Ф.Н. Общее землеведение.- М.: Высш. шк., 1990.
9. Пашканг К.В. Практикум по общему землеведению. Учеб. пособие для студентов - географов. – М.: Высш. шк., 1982.
10. Рудько Г.І., Гамеляк І.П. Основи загальної, інженерної та екологічної геології. – Ч.: Букрек, 2003.
11. Рудько Г.І., Адаменко О. І. Екологічний моніторинг геологічного середовища. - Л.: ЛНУ, 2001.
12. Чечкин С.А. Основы геофизики.- Л.: Гидрометеиздат, 1990.
13. Шубаев Л.П. Общее землеведение.- М.: Высш. шк., 1969.

